

Profesor Milan Ružička – doctor honoris causa

Dňa 29. septembra 2009 udelili prof. RNDr. Milanovi Ružičkovi, DrSc., na Technickej univerzite vo Zvolene titul *doctor honoris causa*. Čestný titul mu udelil rektor a Vedecká rada Technickej univerzity vo Zvolene na slávnostnom otvorení akademického roka 2009/2010.

Dôstojnú slávnosť udelenia čestného titulu *doctor honoris causa* uviedla prorektorka Technickej univerzity, doc. RNDr. Anna Danihelová, PhD., a stručne zdôvodnil rektor univerzity, prof. Ing. Ján Tuček, CSc. Životopis prečítal dekan Fakulty ekológie a environmentalistiky, doc. Ing. Branko Slobodník, PhD. Udelenie titulu bolo iniciované práve vedeckou radou Fakulty ekológie a environmentalistiky.

Vysoké ocenenie nestorovi krajinnej ekológie na Slovensku a vo svete, v súčasnosti 80-ročnému profesorovi Milanovi Ružičkovi, je ocenením aj všetkých krajinných ekológov na Slovensku, ktorí priamo vyrastali, ako „ružičkovci“, alebo na túto školu nadväzujú.

Čestný doktor, profesor Milan Ružička, predniesol zaujímavú esej o vede, ekológii a pravde, ako o základnom pilieri vedeckej objektivity, ale aj zmysle nášho života.

Profesor Milan Ružička sa narodil 29. mája 1929 v Bratislave. Po absolvovaní vysokoškolského štúdia začal svoju vedeckú kariéru v novovznikajúcej Slovenskej akadémii vied v Bratislave, podieľal sa na vzniku Laboratória geobotaniky a systematiky rastlín, Laboratória rastlinnej biológie a Faunistického laboratória, z ktorých neskôr vznikali samostatné pracoviská, potom spojené do Biologického ústavu SAV.

V Piešťanoch, v r. 1982 spoluzakladal Medzinárodnú asociáciu krajinnej ekológie (IALE). V r. 1990 sa stal riaditeľom Ústavu krajinnej ekológie SAV. Bol spoluzakladateľom a hlavným redaktorom časopisu *Životné prostredie*, vedeckého periodika *Ekológia - The Journal Ecology* (Bratislava). Známe sú jeho sympóziá v 70. a 80. rokoch o problémoch krajinnej ekológie v Smoleniciach a inde na Slo-

Čestný doktor prof. RNDr. Milan Ružička, DrSc., prorektorka Technickej univerzity vo Zvolene doc. RNDr. Anna Danihelová, PhD., rektor univerzity prof. Ing. Ján Tuček, CSc.

vensku. Bol a je členom viacerých domácich a medzinárodných, odborných a vedeckých inštitúcií.

Prednášal na viacerých vysokých školách, ako napr. na Vysokej škole lesníckej a drevárskej vo Zvolene, Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave, Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Bol vedúcim Katedry plánovania a tvorby krajiny na Fakulte ekológie Technickej univerzity vo Zvolene a podieľal sa na jej premenovaní na Fakultu ekológie a environmentalistiky. Dlhoročne pôsobil a dodnes pôsobí na Katedre Ekológie a environmentalistiky Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Je autorom alebo spoluautorom 22 knižných publikácií a 12 učebných textov, 309 pôvodných vedeckých článkov, 324 odborných článkov, rôznych odborných správ, 190 recenzií a rozhovorov v časopisoch, relácií v rozhlase a televízii. Je jedným z tvorcov metodiky LANDEP – prvej medzinárodne uznanej krajinoekologickej metodiky.

Prof. Ružička napriek svojmu vysokému veku je stále aktívny a zúčastňuje sa na podujatiach krajinných ekológov na Slovensku.

Želáme mu veľa zdravia a elánu do ďalších rokov!

Doc. Ing. Peter Jančura PhD., Katedra plánovania a tvorby krajiny Fakulty ekológie a environmentalistiky Technickej univerzity vo Zvolene, T. G. Masaryka, 96053 Zvolen, jancura@vsld.tuzvo.sk

Rozmanité 19. storočie

Elena Lukáčová, Jana Pohaničová: **Rozmanité 19. storočie. Architektúra na Slovensku od Hefeheho po Jurkoviča.** Bratislava, vydavateľstvo Perfekt, 2008, počet strán. ISBN 978-80-8046-426-4.

Storočie je podivuhodne fixovaná neastronomická časová konvencia, pojem *storočie* je symbolická fikcia. Prečo sa stalo takým silným symbolom v plynutí času, je nepochybne fascinujúca otázka. Objektívne sa pri preklopení do vyššej stovky nič nestane, udalosti

plynú nezávislým tempom. Do 19. storočia vteká dlhý úsek 18. a samotné 19. storočie vstupuje do 20. storočia. Charakter doby a udalostí vymedzuje reálne časové úseky oveľa jednoznačnejšie, ako vymyslené dekadické delenie.

Autorky veľmi dobre rámcujú analyzované a interpretované obdobie. Opakovane upozorňujú na nezvyčajnú dĺžku 19. storočia. Do charakteru tohto obdobia vstupuje osvietenstvo, tolerancia stelesnená Jozefom II., strata pevnej paradigmy. Osvietenstvo s vierou vo víťazstvo rozumu vytrhlo ľudstvo z veľkého príbehu kresťanskej viery. Rozporuplnosť tejto epochy vyvolala dlhotrvajúce rozpaky, až neúctu, spomeňme napríklad corbusierovské (voľne citované) ...keď mesto 19. storočia prekáža novým zámerom, treba ho zbúrať...

K atmosfére doby nesporne patrila aj distribúcia jazykových schopností na území Slovenska. Generácia so základným vzdelaním narodená koncom 19. storočia v Bratislave bežne komunikovala v slovenčine, nemčine, maďarčine a jidiš. V knihe sa venuje pozornosť aj importu architektonickej gramotnosti a vzdelanosti, a ich zrejmemu vplyvu na architektúru samotnú.

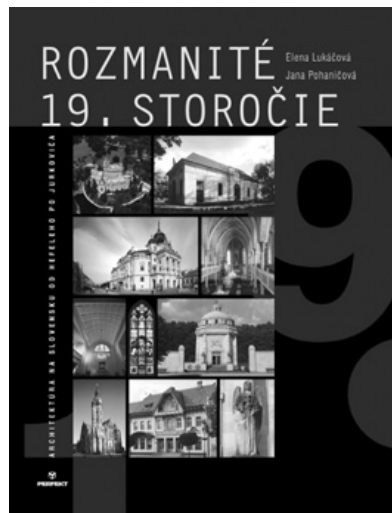
Publikácia je náročne graficky spracovaná, čitateľ musí súbežne sledovať tri až štyri línie. Samotný text plynie v troch úrovniach: kompaktný hlavný text sprevádza sekundárny, ktorý charakterizuje obdobie alebo tému, ďalej doplnkové vstupy venované významným osobnostiam a k tomu ešte text k obrázkom na jednom mieste v rámci dvojstrany. Ak čitateľ nechce stratiť orientáciu, musí knihe venovať primeranú pozornosť. Rozmanitosť v jej názve sa premietla aj do formy.

Autorky ponúkajú nový pohľad na analyzované obdobie. „Predtým“ sme boli zvyknutí, že išlo o dobu kapitalistického temna, a tu sa dozvedáme, že továrnici sa starali aj o svojich robotníkov a prinášali do miest a regiónov všeobecný pokrok. S emancipáciou meštianstva či buržoázie súviselo budovanie kultúrnych stánkov v podobe redút a divadiel.

19. storočie bolo charakteristické aj expanziou európskej ekonomiky, civilizácie, a zároveň nebývalým upevnením imperiálnych pozícií. Na druhej strane, pokračoval a stabilizoval sa proces emancipácie Severnej Ameriky a Austrálie. Transfer kultúry prestával byť jednosmerný, objavujú sa spätné väzby.

Americké vplyvy autorky zaradili do kontextu európskeho, rakúsko-uhorského a slovenského diania. Rakúsko-Uhorsko unavené svojím vnútorným životom reagovalo vcelku produktívne.

19. storočie sa dlho vnímalo ako málo hodnotné, možno preto, že je to „mladá“ história, alebo pre zdanlivo nízku originalnosť tvorivých výkonov, kamuflovanie materiálov, rodiacu sa hromadnú výrobu spojenú s predstie-

raním, biedermeierovským vytváraním ilúzií. Autorky s týmito pochybnosťami a neistotami zúčtovali a predstavujú 19. storočie ako kultúrne a tvorivo plnokrvné obdobie, ktoré nadväzovalo na tradíciu, spracúvalo, opravovalo a zachovávalo ju, až kým sa s ňou nerozlúčila kodifikovaná moderna.

Je dobré, že konfigurácia kapitol nečlení storočie na ďalšie časové úseky, jednotlivé tematické celky sa prelievajú a zlievajú v čase. Prospieva to „rozmanitosti“ témy.

Kapitola *Obroda antických ideálov* začína Descartom, Lockom, Voltairom a Diderotom. Títo myslitelia pred sebou hrnuli myšlienky do storočia začínajúceho osemmástkou. Otvorili obdobie hľadania PRAVDY v konfrontácii barokových manierizmov a tvorby axiomatických aparátov prírodných vied.

Kapitola *Inšpiratívna gotika* prekvapuje zistením, ako málo je dnešná tvár gotiky stredoveká a aký veľký podiel jej výzoru pochádza z 19. storočia. Národné (po)vedomie sa rodilo v romantickom hľadaní kultúrnych koreňov.

Romantická krása Bojnického zámku je natoľko pôsobivá, že ho zmenšený postavili v Cockington Green Gardens v austrálskej Canberre. A ďalšie prekvapenie: ani si neuvedomujeme, do akej veľkej miery v mestách žijeme v prostredí 19. storočia.

Intenzitu hľadania novej výrazovosti architektúry prezentuje kapitola *Reflexia historických slohov*. Cez charakterizovanie historizmu, orientálne vplyvy a pod. sa trochu neorganicky dostávame k mestu ako celku. Nová mobilita zrejme priniesla aj problémy spojené s rozvojom miest. Autorky pri charakterizovaní mesta oscilujú medzi železnicou, cintorínmi, nájomnými domami, synagógami, bankami, kostolmi a i. Urbanizmus v 19. storočí skôr dobieha vonkajšie vplyvy, začína reagovať na vzťah centra a periferie. Hoci sa v našom prostredí neuplatnili veľké koncepcie, dejiny urbanizmu z toho obdobia ponúkajú dosť vzrušujúcich momentov. Témou sú aj mestá s dodnes čitateľnou stredovekou štruktúrou, ktoré zostali bokom od (priemyselného) pokroku, alebo sa ich len dotkol. Dôvodom bolo aj to, že boli mimo trás novobudovaných železníc.

Kapitola *Od liatiny po železobetón* odhaľuje cestu k racionalite, najmä na priemyselných a dopravných stavbách. Fascinujúci musel byť prienik nových materiálov do sakrálnych stavieb, ako ukazujú takmer odhmotnené liatinové stĺpy kostola v Dolnom Kubíne alebo železobetónová konštrukcia kostola v Muli.

Eklektický záver storočia demonštruje posledné veľké vzopätie obrany voči rodiacej sa novej pravdivosti. Vykročenie k moderne interpretuje stredoeurópsku secesnú cestu k modernej architektúre.

Doterajšia mainstreamová spisba bola až príliš dlho poznačená marxistickým výkladom dejín. Iný prístup k interpretácii tohto obdobia zvolili autorky J. Krivošová a E. Lukáčová v knihe *Premeny súčasnej architektúry* (1990). Ďalšie texty iných autorov prirodzene nasledovali. Rozmanité 19. storočie už reprezentuje definitívne nemarkxistický pohľad na dejiny (obdobie zrodu marxizmu).

Prof. Ing. arch. Robert Špaček, CSc., Ústav ekologickej architektúry Fakulty architektúry Slovenskej technickej univerzity, Námestie slobody 19, 812 45 Bratislava, robert.spacek@stuba.sk